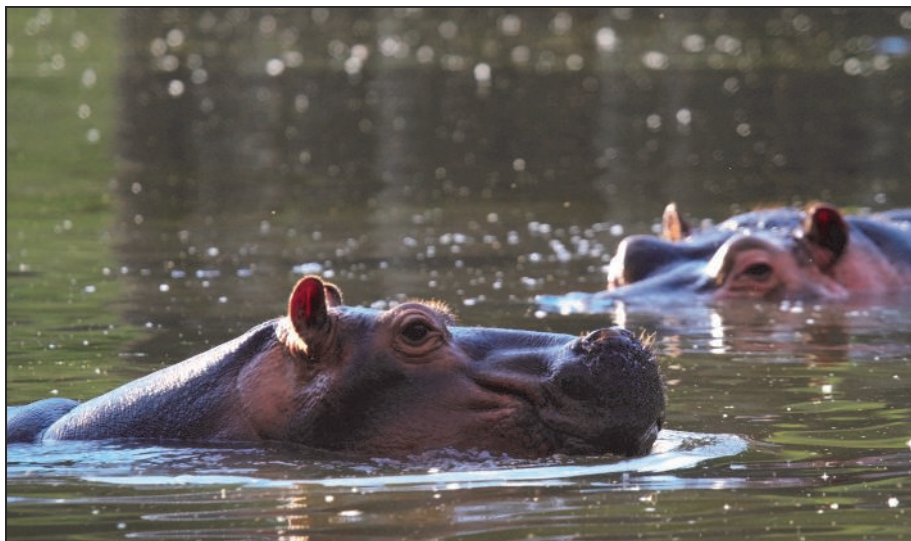

Kopytníci

Luděk Čulík a Jiří Hrubý

Hroši opět v zoo. (sj)

Ke konci roku 2016 chovala zoo 723 kopytníků v 42 druzích a 54 formách.

Významné odchovy

V roce 2016 se narodilo ve stádech kopytníků 241 mláďat v 29 druzích a 34 formách. Mezi významná narození patří 7 antilop koňských, 5 antilop vraných, 11 antilop losích, 10 kudu malých, 4 sitatungy západoafrické, 3 bahnivců horských, 10 buvolů kaferských, 2 buvoli pralesní, 7 vodušek abok, 35 vodušek červených, 7 vodušek znamenanych, 11 pakoňů běloocasých, 5 pakoňů modrých, 4 buvolci běločelí, 6 antilop skákavých, 11 gazel Thomsonových, 2 gazely dama, 1 dikdik Kirkův, 5 přimorožců šavlrohých, 1 zebra bezhřívá, 4 zebry Böhmovy, 1 zebra Burchelova (dříve damarská), 2 žirafy Rothschildovy, 3 nosorožci dvourozí, 1 štětkoun africký, 19 impal jihoafrických.

Nová zvířata v zoo

Chovné skupiny byly v letošním roce doplněny díky nově se rozvíjející spolupráci s koordinátory a vedoucími plemenných knih o důležité jedince do chovu. Během roku jsme dovezli: 1,0 zebra Grévyho ze zoo Le Pal, 0,1 hrošíka liberijského ze zoo Gaia Park, 0,2 hrocha obojživelného ze zoo Kodaň a Pairi Daiza, 0,1 nosorožce širokohubého jižního ze zoo Erfurt, 1,0 Impalu z Opel zoo, 1,0 kudu velkého ze zoo Sosto a 1,1 ovce somálské ze zoo Zlín.

Nosorožci

Rok 2016 byl na úseku nosorožců velmi rušný a hlavně náročný. Již z předchozího roku jsme věděli o třech březích samicích nosorožců dvourohých, takže probíhala příprava a očekávání třech porodů. To však nebyla jediná významná událost. Stále jsme se připravovali na z podzimu odložený transport samice Elišky do Tanzanie. A jak již to tak bývá, tak samice Eva a Jasmína načasovaly své porody krátce za sebou a právě na období závěrečných příprav přesunu samice Elišky do národního parku Mkomazi. Naštěstí obě prvorodičky zvládly své úlohy na jedničku a oba porody proběhly bez komplikací a následně se i obě matky o svá mláďata staraly vzorně.

Poté následoval již zmiňovaný přesun Elišky. Tentokrát se oproti roku 2009 jednalo jen o jedno zvíře, takže jsme měli dostatečný prostor Elišku na transport připravit. Dokázali jsme zúročit zkušenosti z předchozích transportů a tentokrát jsme s tréninkem nakládání začali již řadu týdnů dopředu. V počáteční fázi jsme pro nácvik využili starý fixační box, kde jsme samici zastavovali cestou do výběhu, aby si zvykla být klidná ve stísněném prostoru a nevadil jí pohyb lidí v okolí. Tento postup probíhal asi dva měsíce a poté jsme za fixační box nainstalovali naši přepravní bednu a cvičení převedli do ní. Po vypouštění do výběhu musela Eliška

Nosorožec dvourohý. (sj)

projít bednou, kam byla potom krmena. Jeden ošetřovatel samici zepředu krmil, a druhý se zkoušel objevovat za ní, aby si samice zvykla na pohyb za transportní bednou, který je pro nakládání nezbytný. Zpočátku byla Eliška mírně nervózní, ale za krátko nebyl problém za ní stát v transportní bedně a samice naší přítomnost akceptovala a zůstala klidná. V závěrečné fázi se k nám připojil jihoafrický veterinář Pete Morkel se kterým jsme spolupracovali na všech předchozích transportech do Afriky a ten zvíře doprovázel až do Tanzanie. Nakládání bylo naplánováno na 26. června brzy ráno. Ukázalo se, že se všechna naše předchozí práce vyplatila a nakládání proběhlo velice hladce a samice byla velmi klidná. Pak již započal samotný přesun a to nejprve nákladním autem na letiště v Lipsku, kde bylo již připraveno speciální letadlo, které Elišku dopravilo až na letiště Kilimandžáro. Odtud pak znovu nákladním autem Eliška dorazila do Mkomazi, svého nového domova.

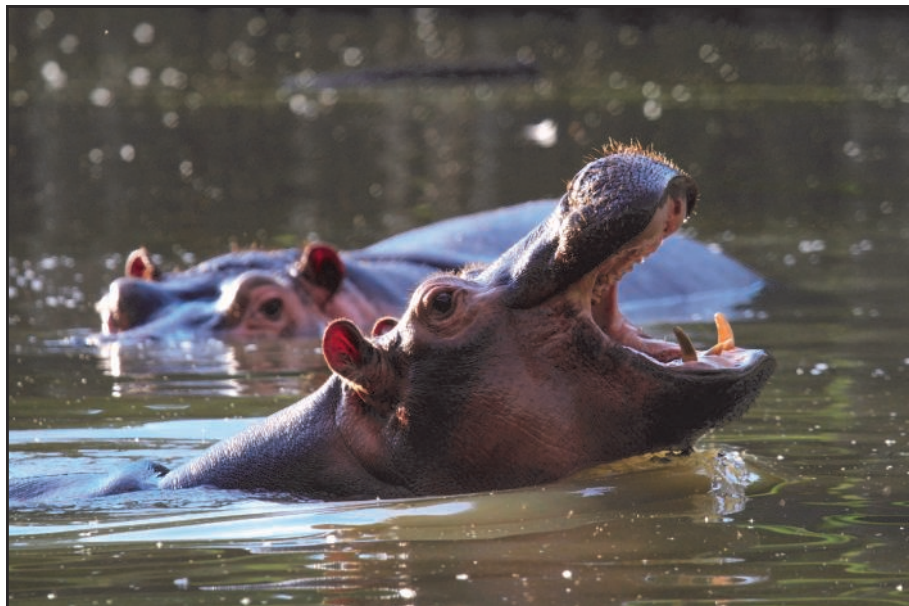
Nestačili jsme si ani vydechnout a blížil se další porod. Již po celá léta se snažíme před každým porodem být připraveni na to, že věci nemusí jít hladce. To znamená počítat s alternativou, že se samice nebude chtít nebo nebude schopna se o mládě postarat a to bude muset být převedeno na umělý odchov. Tyto přípravy spočívají v tom, že kromě vybavení musíme mít i zásobu zamraženého koňského, ještě lépe nosorožčího mléka a mleziva. Tato opatření přijímáme i v případě zkušených samic, u kterých je předpoklad, že vše zvládnou sami. Třetí březí samicí byla Jola a u ní vzhledem k vleklým zdravotním problémům byla největší šance na komplikace. Již opoždění porodu oproti všem předpokládaným termínům nevěstilo nic dobrého. Naše obavy se naplnily 12. října před půlnocí, kdy Jola porodila životaschopnou samičku, která však vážila pouhých 17kg, což je pouze zhruba polovina běžného průměru porodních hmotností u dvourohých nosorožců. Mládě mělo chuť do života a na nohy se postavilo celkem záhy, problém ale nastal, když se mládě chtělo napít mléka, protože vzhledem ke své velikosti nebylo schopno dosáhnout matce na vemeno. Po několika hodinách již bylo jasné, že nemáme na výběr a museli jsme mládě poprvé napojit. Zde začal náš maraton dojení, napájení a snahy naučit mládě pít od matky. Naši obrovskou výhodou byly v té době tři laktující samice, které nám zpočátku umožnily předkládat hlavně nosorožčí mlezivo a mléko. Zde je potřeba zmínit, že hlavně Jola s námi ukázkově spolupracovala a umožňovala nám oddojovat nemalé množství mléka a hlavně nezměrnou trpělivost při naší snaze mládě učit pít od matky. Po zhruba týdnů, kdy jsme se moc nevyspali, mládě zesílilo natolik, že se ho podařilo navézt na vemeno tak, že se samo napilo od matky. Od té doby byl již každý pokus nadějnější, až mládě již nejevilo žádný zájem o láhev s mlékem a pilo již jen od matky. Tento odchov je unikátní nejen v tom, že jsme měli zdroj nosorožčího mléka, že nám samice umožňovaly jej odebírat, ale i v tom, že po celou dobu mládě zůstalo s matkou a nakonec se ho podařilo převézt zpět na přirozený odchov.

Nosorožec tuponosý na sněhu. (sj)

V roce 2016 se narodila tři mláďata nosorožce dvourohého. (sj)

Samice Hula a Mona přijely do zoo na jaře 2016. (sj)

Zebry bezhřívé. (sj)

Progres pokračoval i ve skupině nosorožců tuponosých jižních. Nejen, že se samec Pamir několikrát pářil se samicí Jessikou, ale na podzim k nám dorazila další samice. Šlo o dvacetiletou samici Tembu, která do naší zoo přišla z Erfurtu a opět zvýšila naše šance na obnovení chovu těchto nosorožců v naší zoo.

Hroši a hrošici

Loňský rok se nesl v duchu jednoho velkého návratu. Po třinácti letech jsme obnovili chov hrochů obojživelných. Tento ikonický druh jistě v zoologické zahradě zaměřené na Afriku chybět nesmí. Oprášili jsme historický projekt a rozhodli se hrochy vypustit na volný letní výběh s antilopami a vodními ptáky. Vzhledem k finanční náročnosti projektu jsme museli trochu improvizovat a hroši se připojili k řadě dalších druhů afrických kopytníků, kteří léto tráví v safari, ale na zimu jsou přesouváni do zimovišť v zázemí zoo. Hroši patří bezesporu k jedněm z nejnebezpečnějších zvířat, a tak musela být přijata řada opatření a provedeny úpravy výběhu. Vznikl zde malý dvorek, kam jsou hroši uzavíráni na krmení a tím je umožněn úklid výběhu, dále jakási letní stáj, odkud jsou pak hroši přesouváni do zimoviště, které pro ně bylo také upraveno. Koordinátorem evropského chovu nám byly doporučeny dvě mladé samice, čtyřletá Mona ze zoo Kodaň a pětiletá Hula ze zoo Pairi Daiza. Transport byl naplánován na konec května a byl naplánován tak, že obě samice přijely do zoo v jeden den a byly do výběhu vypuštěny společně. Přes počáteční ostych se z nich stala nerozlučná dvojice. V příštím roce by je měl následovat i mladý samec.

V postupném obnovování chovu jsme pokračovali i u hrošíků liberijských, zde jsme přivezli mladou samici Malayu ze zoo Gaia Park. Dále čekáme na doporučení koordinátora a doufáme v přesun mladého samce, tak abychom se znovu po letech dočkali odchovu.

Zebry a osli somálští

Chov zeber Burchellových (dříve damarských) pokračoval se střídavými úspěchy. Nový hřebec Dube, který byl v loňském roce spojen se skupinou sedmi klisen, musel být následně po šesti měsících pro vzrůstající agresivitu vůči klisnám oddělen. Bohužel po něm zabřezla jen jedna klisna (Amálka) a ta přivedla na svět hřebečka Abubu. Ostatní klisny nezabřezly. V příštím roce opět zkusíme Dubeho do skupiny zapojit.

U zeber bezhřívých v chovu úspěšně pokračuje hřebec Marty ze zoo Liberec, po kterém se narodilo hříbě, a další hříbata na sebe nedají dlouho čekat.

Ve skupině zeber Böhmových nebyl letos chovný hřebec. Nový hřebec Memphis, který byl v roce 2015 přivezen je ještě mladý a tak je s ním počítáno do chovu až v sezoně 2017.

U zeber Hartamannové byla plánovaná chovná pauza. Po dohodě s koordinátorem chovu i našich letitých zkušeností je dobré připouštět tyto zebry jednou za dva roky, čímž tak nenarůstá počet mláďat po stejném otci a mláďata nejsou ohrožována hřebcem při páření kobyli.

Také u zeber Grévyho byla chovná pauza, ze stejného důvodu, jako u zeber Hartmannové.

Chov oslů somálských byl po několik letech opět obnoven a na doporučení koordinátorky chovu, byly naše klisny spojeny s osvědčeným hřebcem Aidinim. Ten se ujal svého úkolu, a v příštím roce můžeme očekávat přírůstky. Evropský chov jsme posílili odesláním dvou klisen do zoo Zamosc v Polsku a zoo Arcachon ve Francii.

Štětkouni

V letošním roce jsme se poprvé dočkali úspěšného odchovu štětkouna. Po řadě pokusů, úhynech novorozených mláďat a vylepšování zázemí jsme se konečně dočkali. Samice Viktorka porodila tentokrát jen jedno mláďě a sameček výborně prosperuje. K porodu, a následném odchovu paradoxně došlo během přestavby pavilonu, kdy zvířata byla provizorně umístěna na pavilonu buvolů. Součástí rekonstrukce byla i expozice právě pro štětkouny a návštěvníci je nyní mohou vidět i během zimních měsíců.

Okapi a žirafy

V roce 2016 chovala naše zoo jen samce Ewanga, který se u nás narodil v roce 2008. Opětovné zapojení naší zoo do chovných programů v rámci EAZA prostoru, přinesl úspěch i u okapi. Koordinátor přislíbil, že doporučí pro našeho samce vhodnou samici a tak bychom se měli v brzké budoucnosti dočkat nastartování nového chovu.

Útlum v chovu žiraf v Evropě pokračuje a naše zoo se potýká s nově nastavenými pravidly v oblasti jejich chovu. Převážná část našich žiraf Rothschildových nedosahuje vytyčeného procentuálního objasnění jejich rodokmenu, a tudíž nejsou doporučena do dalšího chovu. Příčinu neobjasněných rodokmenů musíme hledat hluboko v historii, kdy se k nám žirafy dostaly. Původní stádo dovezené z Afriky bylo v roce 1975 utraceno na podezření ze slintavky a kulhavky. Rok poté se začalo formovat nové stádo z jedinců svezonych z celé Evropy. Bohužel tehdejší

Dětskou zoo obývají i oslíci. (sj)

Mládě žirafy Rothschildovy. (sj)

Skupina přimorožců šavlorohých. (sj)

Kudu velký v jednom z výběhů v Africkém safari.(sj)

management nebyl na takové úrovni a tak přišla i zvířata s nejasným původem. V prvních letech chovu, byli dokonce ve stádě tři samci, což ve výsledku také devalvovalo rodokmen potomků. Řešením bude vytvoření nové skupiny, jednak ze stávajících vhodných samic, popřípadě doplněné o samice nové. Samice, které nejsou vhodné do dalšího chovu, nezasáhnou do reprodukce a budou chovány jen expozičně. Chovný samec Tommy, který zde zplodil již 37 mláďat je v evropském chovu již nežádoucí a tak by ho do několika let měl nahradit samec nový.

Chov žiraf síťovaných byl na dva roky pozastaven jednak z důvodu úhynu chovného samce Jitu, ale také z důvodu realizace nové přístavby k stávajícímu pavilonu, kde budou žirafy pro návštěvníky k vidění i v zimních měsících. V době výstavby bude manipulace s žirafami velmi náročná a tak bychom nového chovného samce rádi přivezli, až bude celý projekt hotov.

Antilopy

Antilopy koňské, stejně jako antilopy vrané chováme v naší zoo každou ve dvou nezávislých skupinách. Do každé skupiny je jednou za dva roky spojován samec a tak je kontrolována stabilní populace a odbyt mláďat. Ve skupině antilop koňských byl nově zapojen samec Lothar, dovezený ze zoo Hannover. První jeho potomci, však nesplnily naše očekávání (malá životaschopnost a nízká porodní hmotnost). Budeme dále sledovat porody dalších samic a poté se rozhodneme o dalším působení Lothara v chovu. V jedné skupině antilop vraných se nám stalo, že dva mladí samci nám napářily tři samice a narozená mláďata neměla jistého otce. Oslovili jsme laboratoř firmy Genservice s.r.o. a požádali je o určení paternity u těchto mláďat. Díky již vyvinuté metodě se podařilo u každého mláďete stanovit jistého otce a tak se mláďata mohou dále začlenit do evropského chovného programu. Výsledky metody ukazují, že v budoucnu bychom mohli využívat této metody při stanovování paternity u nechtěného spojení i jiných druhů.

V chovu bong byla reprodukce pozastavena na přání koordinátora chovu, z důvodu plánované obnovy stáda. Naše mladé samice odejdou do jiných zoologických zahrad a u nás se časem vytvoří zcela nová skupina, která by mohla dále fungovat se stávajícím samcem Brunem. K obměně dojde paradoxně z důvodu našeho velmi úspěšného chovu, kdy jsme svými odchovy zaplavily ZOO Evropy, a další šíření stejné genetické výbavy by už nebylo k užítku.

Chov všech druhů vodušek je v naší zoo také řízen a do početných stád jsou samci připouštěni většinou jednou za dva roky. Rok 2016 byl právě rokem, kdy byla stáda bez samců.

V letošním roce jsme se rozhodli spojit stádo samic oryxů jihoafrických ve společném výběhu se stádem zeber Grévyho a stádem žiraf Rothschildových. Naše obavy, že by zebry mohli oryxe napadat, se ukázaly liché. Byli to právě oryxí, kteří ovládli výběh, a ostatní zvířata se jim spíše vyhýbala. Potěšitelné bylo, že za celou sezonu nedošlo k žádnému fatálnímu ataku a tak budeme se spojováním pokračovat i příští rok.

Tento rok byl také důležitý pro chov kudu malých. Konečně jsme se dočkali mláďat po novém Samci ze San Diega, který k nám v předchozím roce dorazil ze zoo Basilej. Jedná se o velmi podstatný odchov generace mláďat, která jsou potomky této nové linie.

Tuři a ovce

Chov buvolů kaferských se v zoo tradičně daří, což ukazuje i 10 narozených mláďat. Bohužel byl na čas uzavřen jejich návrat na africký kontinent z důvodu veterinárních opatření ze strany afrických kolegů. Doufáme, že se tato situace časem vyjasní.

Dále se nám dařilo rozšířit skupinu ovcí somálských. Další pár jsme získali ze zoo Zlín. Poté se dostavil i první odchov. Věříme, že pestrost chovaných plemen v dětské zoo se tímto stane atraktivnější.

Autosafari a výběh Safarikempu

Provoz safari, včetně nočních vyjížděk byl zahájen a ukončen podobně jako v minulých letech. Znovu zde bylo vypuštěno více jak 140 jedinců mnoha druhů afrických kopytníků.

Výběh Safari Kempu byl letos opět osazen stádem pakoní běloocasých, dvěma samci žiraf (Rothschildovy a síťované), a stádem zeber damarských. Učinili jsme také pokus o zapojení skupiny adaxů. Tento záměr nám bohužel nevyšel, adaxi se nedokázali ve výběhu zklidnit a stále pobíhali až do vyčerpání. Proto jsme raději zvířata odchytili a v příštím roce použijeme jinou strategii spojování a provedeme úpravy ve výběhu, abychom dokázali adaxe nejen dobře prezentovat, ale také jim zajistili optimální podmínky k chovu.

Oddělení kopytníků (zleva): Jan Žďárek, Pavel Petržílek, Miroslava Doležalová, Jana Pochylá, Lucie Vágnerová, Monika Darvašová, Aleš Kopecký, Jiří Hrubý.

Oddělení kopytníků (zleva): Luděk Čulík, Milan Syřůček, Roman Jirousek, Miroslava Kubelková, Markéta Čulíková, Jiří Kubelka, Hana Hájková, Jan Tykal.